

БЕЛЕЖКИ

chitanka.info

БЕЛЕЖКИ^[0]

БЕЛЕЖКИ ЗА ПРИЗРАЦИТЕ

Не един голям майстор на перото е използвал духа на мъртвия, за да свърже настоящето с миналото и да ни внуши, че рано или късно настъпва часът на разплатата и че възмездието не е нито случайно, нито абстрактно понятие в неделимата система от ценности.

В езическата религия, митологията и древния епос срещата с духа на мъртвия е нещо съвсем обикновено. Смъртта е границата между два свята, които съществуват успоредно и зависят един от друг. Бащата на Хамлет, най-прочутият призрак, продължава да броди по световните театрални сцени и да ни стряска с появата си.

Любопитно е, че именно в родината на Шекспир, макар и под влияние на германската литература, възниква така нареченият готически роман, който подготвя атмосферата, необходима за присъствието на призрака в повествованието. Готическият роман си служи с един особен вид техника — внушаване на страх чрез намеци, когато словото описва странни явления, без да се опитва да ги обясни, а действието се развива сред зловещи гори и развалини. Така се полага началото на една традиция в англосаксонската литература, която избира за форма разказа и достига разцвета си в края на деветнайсети век.

Разказите за призраци или разказите на ужаса предизвикват въображението и вродената у човека склонност към суеверие и страх от онези неведоми сили, които са го карали да изгаря вещици и да се пази от уроки. В тях лесно откриваме схемата, според която замъкът или къщата, обитавани от дух, не могат да се продадат заради извършените някога зад стените им тъмни и жестоки престъпления. Първопричина за свръхестествените събития е обикновено прегрешеният собственик, проклятието, над когото продължава да тегне и след смъртта му. В морален план основната тема са вината и възмездието и тежко на онзи, който се опитва да намери разумни обяснения за шумоленето под прозореца или стройното драцене по вратата. Отказал да приеме предупреждението, той става жертва на

мрака. Огънят пък присъства като символ на пречиштането и светлината, на прошката и на доброто, докато жаждата за мъст на не успокоения дух, бродещ в света на живите под невероятни превъплъщения, се свързва обикновено със сатаната.

Друг често срещан символ е черната котка. Според някои вярвания тя подмамва по моста, който отвежда към рая душите на грешниците, и ги хвърля в ада. Според други именно котката е духът двойник, с който човек се ражда и на който той не бива да посяга, защото ще навреди на самия себе си.

Жанрът се подчинява и на други изисквания — призраците имат достъп до света на живите между полунощ и разсъмване. Така времето на действието е белязано с многозначната символика на нощта; дъщеря на Хаоса и Небето, според гърците, тя е майка на сънищата и смъртта, на злите помисли и на угризенията, в нея зачева злото и затова му е нужна тъмнина. Освен под формата на призраци мъртвите се връщат при нас и като вампири. Вампирите са много по-близо до материалния свят, защото изпитват глад, който ги кара да нападат и пият кръвта на жертвите си. Но и те всъщност са прокълнати духове, които не са намерили покой в земята, не са се превърнали в прах и съществуват чрез смъртта на другите. Гробищата и нощният живот на мъртвите, които отказват да умрат, се появяват често в разказите, за да ни напомнят за отвъдното и за връзката между вчера, сега и утре.

Историите в тази книга започват отвъд пределите на човешкия разум и разказват за пришълците в нашия живот. Извънземни или призраци, стенания на безплътни сенки или кръвопийци — всички те оставят своите знаци по земния ни път и само чистата съвест няма защо да се бои от тях в полунощ.

БЕЛЕЖКИ ЗА АВТОРИТЕ

Едгар Алън По (1809–1849), американски поет и писател, роден в Бостън и осиновен от Джон Алън По, търговец от Ричмънд, щата Вирджиния. На осемнайсет години се скарва с осиновителя си, напуска дома му и, лишен от препитание, се записва доброволец в армията. През 1830 г. започва да следва в Уест Пойнт, откъдето бива скоро изхвърлен поради неподчинение. Печели неколккратно награди за най-добър разказ и изкарва прехраната си главно като редактор в различни литературни списания. Последните години от живота си По прекарва в крайна бедност и безпаметно пиянство. Този мрачен период в живота му започва с поемата „Гарванът“, донесла му световна слава, и завършва с не по-малко известното стихотворение „Анабел Лий“, написано в един от редките мигове на отрезвяване. Едгар Алън По е класик в литературата на ужаса, а с разказа си „Златният бръмбар“ поставя началото на криминалния жанр.

Хенри Джеймз (1843–1916), роден в Ню Йорк, САЩ. Голяма част от живота си прекарва в пътешествия из Европа и една година преди смъртта си става британски поданик. Автор е на няколко сборника с разкази и на деветнадесет романа, сред които по-известни са „Портрет на една дама“, „Американецът“, „Дейзи Милър“ и „Посланиците“. Още през 1860 г. започва да пише разкази за призраци и до края на живота си експериментира в този жанр, като го обогатява с характерния за цялото му творчество тънък психологизъм.

Монтегю Роудс Джеймз (1862–1936), британски учен, специалист по средновековието, ректор на Кингс Колидж в Кеймбридж, а по-късно на колежа Итън. Прочут със своите коментари върху библейските текстове, както и с дейността си на виден библиограф. През целия си живот пише разкази за призраци.

Благодарение на огромните си познания в областта на средновековните вярвания и символиката М. Р. Джеймз е един от най-ерудитаните представители на този жанр.

Брам Стоукър (1847–1912), ирландски писател, личен секретар и съветник на световноизвестния британски актьор Сър Хенри Ървинг. Дългогодишният му контакт със сцената оказва огромно влияние върху творчеството му, където характерните за жанра на ужаса понякога твърде дълги описания придобиват сценичен ефект и звучат изключително съвременно. Брам Стоукър е автор на известния роман „Дракула“. В разказите му призраците и вампирите често надхвърлят рамките на традиционните си измерения, с което стават предвестници на ужаса в творбите на Алфред Хичкок.

Хенри Кейн е съвременен американски автор. Алфред Хичкок представя разказа му в своя сборник „Скелети от моя гардероб“ по следния начин: „Не може да се очаква от детектива да арестува духове. Това просто би му отнело твърде много време. Освен това, макар дрехите да правят човека, призракът не се свежда само до белия чаршаф.“ Разказът на Кейн е класически пример за връзката между съвременния криминален жанр и литературата на ужаса.

---

[0] Бележки към сборника „Желязната девственица“ от издателство „Факел“. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.